

اخبار و اسناد
قمرالملوک وزیری

در مطبوعات دوران قاجار تا عصر حاضر
و آرشیو اسناد ملی

به کوشش
مهدی نورمحمدی

اخبار و اسناد
قمرالملوک وزیری

در مطبوعات دوران قاجار تا عصر حاضر
و آرشیو اسناد ملی

به کوشش

مهدی نورمحمدی

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران ۱۳۹۹

فهرست

۱۱	مقدمه
۲۱	اخبار
۲۳	۱. مقاله‌ای از قمر در روزنامه شفق سرخ
۲۵	۲. پاسخ قمر به انتقادی که از او در یکی از روزنامه‌ها به چاپ رسیده بود
۲۶	۳. آگهی فروش صفحات قمر و ملوک ضرابی در مجازة پولیفون
۲۷	۴. خبر کنسرت موسی معروفی و قمر در گراند هتل در روزنامه ناهید
۲۷	۵. خبر کنسرت قمر در گراند هتل در روزنامه ایران
۲۸	۶. خبر کنسرت قمر در گراند هتل در روزنامه امید
۲۸	۷. خبر کنسرت قمر در گراند هتل در روزنامه ایران
۲۸	۸. خبر ورود قمر به قزوین و اجرای کنسرت توسط او
۲۹	۹. خبر کنسرت قمر در قزوین در روزنامه بازپرس
۳۰	۱۰. خبر کنسرت قمر در سالن سینما پالاس در روزنامه کوشش
۳۰	۱۱. خبر کنسرت قمر در سالن سینما پالاس در روزنامه کوشش
۳۱	۱۲. خبر کنسرت قمر در باغ بلدیة قزوین به نفع سیل‌زدگان
۳۱	۱۳. خبر کنسرت قمر و برادران نی‌داود در روزنامه کوشش
۳۲	۱۴. خبر کنسرت قمر و برادران نی‌داود در روزنامه کوشش
۳۲	۱۵. خبر کنسرت قمر و برادران نی‌داود در روزنامه ایران
۳۲	۱۶. خبر کنسرت قمر با صبا و کاموسی در روزنامه اطلاعات
۳۲	۱۷. خبر کنسرت قمر و اسماعیل کمالی در کافه‌رستوران نادر

۱۸. خبر کنسرت قمر با طاطایی و کمالی در کافه رستوران شمشاد ۳۳
۱۹. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۱۰ آذر ۱۳۲۰ ۳۳
۲۰. برنامه قمر در موسیقی رادیو - چهارشنبه ۱۲ آذر ۱۳۲۰ ۳۴
۲۱. خبر کنسرت قمر در مجله اطلاعات هفتگی ۳۴
۲۲. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۶ بهمن ۱۳۲۰ ۳۵
۲۳. برنامه قمر در موسیقی رادیو - جمعه ۲۴ بهمن ۱۳۲۰ ۳۵
۲۴. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۲۷ بهمن ۱۳۲۰ ۳۶
۲۵. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۴ اسفند ۱۳۲۰ ۳۶
۲۶. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۱۱ اسفند ۱۳۲۰ ۳۷
۲۷. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۱۸ اسفند ۱۳۲۰ ۳۷
۲۸. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۲۴ فروردین ۱۳۲۱ ۳۸
۲۹. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۳۱ فروردین ۱۳۲۱ ۳۸
۳۰. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۷ اردیبهشت ۱۳۲۱ ۳۸
۳۱. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۱۴ اردیبهشت ۱۳۲۱ ۳۹
۳۲. برنامه قمر در موسیقی رادیو - جمعه ۱۸ اردیبهشت ۱۳۲۱ ۳۹
۳۳. برنامه قمر در موسیقی رادیو - چهارشنبه ۲۳ اردیبهشت ۱۳۲۱ ۴۰
۳۴. برنامه قمر در موسیقی رادیو - دوشنبه ۲۸ اردیبهشت ۱۳۲۱ ۴۰
۳۵. خاطرات قمرالملوک وزیری در روزنامه آسیای جوان - ۱ ۴۱
۳۶. خاطرات قمرالملوک وزیری در روزنامه آسیای جوان - ۲ ۴۴
۳۷. خاطرات قمرالملوک وزیری در روزنامه آسیای جوان - ۳ ۴۹
۳۸. خاطرات قمرالملوک وزیری در روزنامه آسیای جوان - ۴ ۵۳
۳۹. گزارشی درباره قمر با امضای مستعار سین در مجله روشنفکر ۵۶
۴۰. گزارشی درباره قمر در مجله خواندنی ها ۶۲
۴۱. گزارشی درباره قمر در مجله امید ایران ۶۴
۴۲. گزارشی از جلال میزبان درباره قمر در مجله روشنفکر ۶۶
۴۳. گزارشی درباره قمر در مجله تهران مصور ۶۸
۴۴. گزارشی از جلال میزبان درباره قمر در مجله فردوسی ۷۰
۴۵. نوشته ای درباره قمر در مجله خواندنی ها ۷۲
۴۶. نوشته ای درباره قمر در مجله رادیو تهران ۷۴
۴۷. نوشته ای درباره قمر در مجله خواندنی ها ۷۸

۴۸. مخالفت مجلس سنا با کمک مالی به قمر و روح‌انگیز ۸۰
۴۹. عذرخواهی قمر از شرکت در فیلم سینمایی ۸۲
۵۰. گزارشی دربارهٔ بیماری و سکنهٔ قمر ۸۳
۵۱. خبری دربارهٔ سه بار سکنهٔ قمر در مجلهٔ تهران مصور ۸۶
۵۲. گزارشی دربارهٔ دیدار بانوان هنرمند با قمر ۸۶
۵۳. برآورده شدن آرزوی قمر دربارهٔ ازدواج پسرخوانده‌اش ۸۸
۵۴. گزارشی دربارهٔ حضور قمر در رادیو بعد از بیماری ۸۹
۵۵. خبری دربارهٔ تصمیم هنرمندان مبنی بر جمع‌آوری اعانه برای قمر ۹۲
۵۶. خیر حضور قمر در برنامهٔ تلویزیون در مجلهٔ تهران مصور ۹۲
۵۷. گزارشی دربارهٔ فوت قمر به قلم ا. میرسعیدی در اطلاعات جوانان ۹۳
۵۸. گزارشی دربارهٔ فوت قمر در کیهان ۱۰۰
۵۹. گزارشی دربارهٔ فوت قمر در اطلاعات ۱۰۳
۶۰. آگهی درگذشت و مجلس ترحیم قمر توسط پسرخواندهٔ او ۱۰۴
۶۱. اظهار نظر هنرمندان و موسیقی‌دانان دربارهٔ قمر ۱۰۵
۶۲. مختصری از زندگی قمر در روزنامهٔ کیهان ۱۰۸
۶۳. مقالهٔ عبدالرحمن فرامرزی دربارهٔ مرگ قمر ۱۱۱
۶۴. گزارشی دربارهٔ مرگ قمر در مجلهٔ خواندنی‌ها ۱۱۳
۶۵. شعری در رثای قمر، سرودهٔ محمد کلانتری ۱۱۷
۶۶. آگهی مراسم شب هفت قمر در مقبرهٔ ظهیرالدوله در کیهان ۱۱۸
۶۷. مقاله‌ای دربارهٔ درگذشت قمر در آسیای جوان ۱۱۹
۶۸. نامهٔ قمر به هنرمندان ۱۲۱
۶۹. مقاله‌ای دربارهٔ قمر در مجلهٔ سپید و سیاه ۱۲۴
۷۰. مقاله‌ای دربارهٔ قمر به قلم: هاشم در اطلاعات هفتگی ۱۲۷
۷۱. مقاله‌ای دربارهٔ قمر به قلم: عبدالله الفت در مجلهٔ ترقی ۱۲۹
۷۲. مقاله‌ای دربارهٔ قمر به قلم: ع. پ در مجلهٔ خواندنی‌ها ۱۳۳
۷۳. شعری در رثای قمر، سرودهٔ حسن جداری در مجلهٔ خواندنی‌ها ۱۳۴
۷۴. تشکر پسرخواندهٔ قمر از عموم بابت شرکت در مراسم شب هفت قمر ۱۳۵
۷۵. مقاله‌ای دربارهٔ قمر و درگذشت او در مجلهٔ تهران مصور ۱۳۶
۷۶. پیشنهاد ساخت بنای یادبود آرامگاه قمر ۱۴۰
۷۷. نوازندگی علی‌اکبر شهنازی به یاد قمر ۱۴۰

۷۸. نبود سالن مناسب برای برگزاری بزرگداشت قمر ۱۴۱
۷۹. پیشنهاد اختصاص زمین برای ایجاد گورستان هنرمندان پس از مرگ قمر ۱۴۱
۸۰. مقاله‌ای در یادبود قمر در مجلهٔ رادیو ایران ۱۴۲
۸۱. گزارشی از برگزاری مجلس یادبود قمر در اطلاعات ۱۴۵
۸۲. گزارشی از برگزاری مجلس یادبود قمر در مجلهٔ ترقی ۱۴۹
۸۳. مقاله‌ای به یاد قمر، به قلم: تقی بینش در روزنامهٔ هیرمند ۱۵۰
۸۴. مقاله‌ای دربارهٔ قمر در مجلهٔ موسیقی رادیو ایران ۱۵۴
۸۵. مقاله‌ای دربارهٔ قمر در مجلهٔ موزیک ایران ۱۵۵
۸۶. گفتگوی دکتر ساسان سپنتا با قمر در مجلهٔ موزیک ایران ۱۶۱
۸۷. مقاله‌ای دربارهٔ قمر، به قلم پرویز نقیبی در مجلهٔ روشنفکر- ۱ ۱۶۴
۸۸. نکته‌هایی دربارهٔ قمر- ۱ ۱۶۷
۸۹. مقاله‌ای دربارهٔ قمر، به قلم پرویز نقیبی در مجلهٔ روشنفکر- ۲ ۱۶۹
۹۰. نکته‌هایی دربارهٔ قمر- ۲ ۱۷۰
۹۱. مصاحبهٔ کوتاه یکی از دوستداران قمر با او ۱۷۱
۹۲. مقاله‌ای دربارهٔ قمر، به قلم پرویز نقیبی در مجلهٔ روشنفکر- ۳ ۱۷۲
۹۳. نکته‌هایی دربارهٔ قمر- ۳ ۱۷۸
۹۴. مقاله‌ای دربارهٔ قمر به قلم حسینعلی ملاح ۱۷۸
۹۵. گزارشی دربارهٔ سالروز مرگ قمر در کیهان ۲۰۶
۹۶. گفتگو با محمدعلی امیرجاهد دربارهٔ قمر ۲۱۱
۹۷. گزارشی دربارهٔ قمر در مجلهٔ تماشا ۲۱۲
۹۸. ویژه‌نامهٔ قمر در روزنامهٔ اطلاعات ۲۲۶
۹۹. گفتگو با مرتضی نی‌داود دربارهٔ قمر ۲۳۲
۱۰۰. گفتگو با ملوک ضرابی دربارهٔ قمر ۲۳۵
۱۰۱. گفتگو با علی‌اکبر شهنازی دربارهٔ قمر ۲۳۶
۱۰۲. خاطره‌ای از سال‌های آخر عمر قمر ۲۳۷
۱۰۳. خاطره‌ای از سال‌های آخر عمر قمر به روایت معینی کرمانشاهی ۲۳۸
۱۰۴. ویژه‌نامهٔ هفدهمین سالگرد درگذشت قمر در روزنامهٔ کیهان ۲۴۰
۱۰۵. نوشته و خاطراتی دربارهٔ قمر به قلم ثمین باغچه‌بان ۲۴۲
۱۰۶. نوشته‌ای دربارهٔ قمر به قلم افشین بزرگان ۲۵۱
۱۰۷. خاطرات بیژن ترقی از قمر ۲۵۶

۲۶۱ اسناد
۲۶۳ ۱. شکایت حبیب سلمانی از قمر به دادستان
۲۶۳ ۲. شکایت حبیب سلمانی از قمر به ریاست دادگاه بدوی
۲۶۴ ۳. نامه ریاست دادگاه بدوی به کلانتری درباره تحقیق از موضوع شکایت
۲۶۵ ۴. پاسخ کلانتری به ریاست دادگاه بدوی
۲۶۶ ۵. نامه رئیس دادگاه بدوی به نماینده دفتر اسناد رسمی ۵۵
۲۶۷ ۶. ارسال رونوشت قرارداد بین قمر و حبیب سلمانی توسط دفتر اسناد رسمی ۵۵
۲۶۸ ۷. نامه بازپرس به رئیس دادگاه بدوی مبنی قرار منع تعقیب جزایی قمر
۲۶۸ ۸. نامه رئیس دادگاه بدوی به بازپرس و رد نظر وی
۲۷۰ ۹. نامه رئیس دادگاه بدوی به دادگاه تجدیدنظر برای رفع اختلاف
۲۷۰ ۱۰. نامه کفیل دادگاه تجدیدنظر به رئیس شعبه اول دادگاه تجدیدنظر
۲۷۱ ۱۱. رأی دادگاه تجدیدنظر مبنی بر فسخ نظر بازپرس و صدور قرار اناطه
۲۷۲ ۱۲. نامه کفیل دادگاه تجدیدنظر به ریاست دادگاه بدوی
۲۷۲ ۱۳. رونوشت رأی شعبه ۵ دادگاه تجدیدنظر
۲۷۴ ۱۴. نامه وکیل افتخاری حبیب سلمانی به قاضی تحقیق شعبه ۳
۲۷۵ ۱۵. نامه قمر به پهلبد و تشکر بابت حمایت از هنرمندان
۲۷۷ منتخب تصاویری از اخبار
۲۸۹ تصاویر اسناد
۳۰۷ تصاویر قمرالملوک وزیری در مطبوعات
۳۲۷ نمایه

مقدمه

در میان چهره‌های مشهور موسیقی اصیل ایرانی، اگر بخواهیم از کسانی که موسیقی و هنر خود را با نیکوکاری، کمک به مستمندان و دستگیری از بینوایان درآمیخته‌اند نام ببریم، بدون شک نام قمرالملوک وزیری در صدر آنان خواهد بود.

قمر سراسر عمر خود را در کمک به طبقات محروم و فرودست گذراند و آنچه از اجرای برنامه‌های موسیقی اعم از کنسرت، ضبط صفحات گرامافون و اجرا در محافل خصوصی به دست آورد، در طبق اخلاص گذارد.

قمر زنی سخاوتمند و بخشنده بود که از بخشیدن لذت می‌برد و آرامش می‌یافت. چه بسیار دخترانی که با کمک او به خانه‌ی بخت رفتند، پسرانی که با سرمایه‌ی او موفق به ازدواج و تشکیل خانواده شدند، یتیمانی که دستان نوازشگر و مهربان قمر جای خالی مهر پدر و مادر را برای آنان پر کرد و نیازمندانی که قمر کریمانه مدد رسان معاش آنان بود.

به گواهی خاطرات مکتوب و شفاهی به جا مانده، قمر نه تنها به محرومین و بیچارگان یاری می‌رساند بلکه غمخوار و دلسوز حیوانات نیز بود. برای حیوانات آسیب‌دیده غذا می‌برد و آنان را تیمار می‌کرد.

وی این خصلت‌های نیک را حتی تا پایان عمر و در روزهای بیماری و نداری نیز حفظ کرد. از این نظر، قمر نه تنها در میان موسیقی‌دانان بلکه افراد مشهور جامعه‌ی هنری ایران نیز یکتا و بی‌همتاست.

به جز صفات والای انسانی و اخلاقی، یکی دیگر از ویژگی‌های ارزنده‌ی قمر، حفظ اصالت و شأن هنری است. بدین معنی که در طول سال‌ها فعالیت در عرصه‌ی هنر، هرگز از موازین موسیقی فاخر و چهارچوب موسیقی دستگاهی ایران خارج نشد و هیچ‌گاه به ورطه‌ی ابتذال و موسیقی مطربی درنغلطید.

در میان صفحات باقی مانده از قمر، حتی یک نمونه نیز نمی توان یافت که آثار نازل، بی کیفیت و مبتذل اجرا کرده و یا از اشعار ضعیف و سست سود جسته باشد. قمر به خاطر این ویژگی، مورد ستایش شعرای گوناگون قرار گرفته که در این میان به تنهایی این شعر استاد جلال الدین همایی:

ستارگان هنر بس دمیده اند و هنوز شبان تیره عشاق روشن از قمر است

مهر تأییدی بر عیار بالای هنری این بانوی هنرمند محسوب می شود.

سومین ویژگی مهم قمر، خدمت به اجتماع از طریق هنر و حضور مؤثر در عرصه های اجتماعی است که برای نمونه می توان به اجرای کنسرت به نفع سیل زدگان، حریق زدگان و زلزله زدگان، کنسرت به نفع ساخت مقبره ی فردوسی و کنسرت به نفع هنرمندان قدیمی همچون شکرالله قهرمانی اشاره کرد.

داشتن صدای خوش در خانواده ی قمرالملوک وزیری موروثی بود. مادر بزرگش خیرالنساء و مادرش طوبی نیز صدایی خوب و دلنشین داشتند. قمر از محافل مذهبی پا به عرصه ی موسیقی گذارد. مادر بزرگش که در محافل زنانه در دربار قاجار روضه و مرثیه می خواند، وی را که از کودکی از داشتن پدر و مادر محروم بود با خود به این مجالس می برد که همین مسئله، زمینه ساز آشنایی او با نغمات و گوشه های موسیقی اصیل ایرانی شد و سرانجام نیز وی را به وادی موسیقی مجلسی رهنمون ساخت.

این زمینه ی مذهبی که از کودکی در ضمیر وی بود، در اواخر عمرش نیز افزایش یافت، به طوری که در مصاحبه ای از آرزوی خود برای رفتن به کربلا سخن به میان آورد. به هیچ وجه نمی توان کتمان کرد که این آرزوی ایام پیری، ریشه در دوران کودکی و حضور در همان محافل مذهبی زنانه دارد.

قمر از واقعیت تلخی که معمولاً در اواخر حیات هنری گریبانگیر افراد مشهور می شود در امان نماند و شهرت و محبوبیت وی به دلیل بالا رفتن سنین عمر، ظهور صداها و چهره های جدید در عرصه ی موسیقی و اقبال مردم به آنان رو به افول گذارد.

بدین ترتیب، زنی که روزگاری زینت بخش محافل رجال مقتدری چون داور و تیمورتاش بود و هوادارانش دهان وی را با اشرفی پر می کردند، در انزوا، فراموشی و فقر درگذشت.

قمرالملوک وزیری یکی از سرشناس ترین چهره های موسیقی اصیل ایرانی است که با وجود شهرت و محبوبیت کم نظیر که بیش از دو دهه به طول انجامید، درباره ی بعضی از فرازهای زندگی شخصی و هنری وی اطلاعات و دانسته های روشنی در دست نیست.

و منابع گوناگون — حتی در زمان حیات او — در این خصوص یکسان سخن نگفته‌اند. با وجود این که شش دهه از مرگ قمر می‌گذرد، هنوز نکات مبهم و اظهارات متناقضی درباره‌ی او منتشر می‌شود. به عنوان نمونه، به برخی از این ابهامات و تناقضات اشاره می‌کنیم:

- یکی از مهم‌ترین نکات مبهم زندگی قمر، نبود اطلاعات و آگاهی درباره‌ی زادگاه اوست، به طوری که عده‌ای محل تولد او را کاشان^۱، برخی تاکستان^۲ قزوین و عده‌ای دیگر تهران می‌دانند.
- دیگر موضوعی که درباره‌ی آن اطلاع دقیقی در دست نیست، تعداد ازدواج‌های اوست. با وجود این که زبیده جهانگیری (۱۳۲۰-۱۳۹۸) دخترخوانده‌ی قمر، در کتاب خود^۳ با قاطعیت تعداد ازدواج‌های او را منحصر به دو مورد دانسته است، برخی از اخبار و مدارک کتاب حاضر با این عقیده همخوانی ندارد.
- اگرچه زبیده جهانگیری، به مرده به دنیا آمدن کودک حاصل از ازدواج قمر با سید علی اصغر شیخ الاسلامی (۱۲۷۷-۱۳۴۳) معروف به مسیو اصغر اشاره کرده، حسینعلی ملاح در مقاله‌ی خود در مجله‌ی «پیام نوین»، سخن از عقده‌ی بزرگ عقیم بودن قمر به میان آورده که در منابع دیگر به آن اشاره‌ای نشده و از آن جا که این مسئله نقش مهمی در بازشناسی رفتارهای شخصی و اجتماعی وی دارد، باب پژوهش در این خصوص همچنان باز خواهد بود.
- زبیده جهانگیری در کتاب خود، بر این اعتقاد است که مسیو اصغر شوهر قمر، وی را به مرفین مبتلا کرده و همین مسئله باعث سقط جنین قمر شده است، در حالی که روایت دکتر حسام‌الدین خُرُمی با این گفته همخوانی ندارد.

۱. زبیده جهانگیری در این خصوص می‌نویسد: «پدر و مادر او کاشانی بودند. در همان شهر ازدواج کرده و به توصیه‌ی فامیل و به ویژه مادر بزرگ و به اعتبار این که دختران بزرگ او و فرزندان‌شان ساکن تهران بودند به پایتخت آمدند.» (قمری که خورشید شد، ص ۲۹)

۲. تاکستان که در ۳۴ کیلومتری جنوب غربی قزوین واقع و اینک تبدیل به شهر شده است، در گذشته مرکز دهستان رامند قزوین بود و در حدود سال ۱۳۳۵ خورشیدی، افزون بر ۸ هزار نفر جمعیت داشت. اهالی این منطقه که به زبان تاتی صحبت می‌کنند و تبار آن‌ها به مادها می‌رسد، از دو طایفه‌ی رحمانی و طاهرخانی تشکیل شده و به هیچ وجه در این دو طایفه سید وجود ندارد. با توجه به سیادت قمر (بر اساس تصویر شناسنامه‌ی او که در کتاب آوای مهربانی تألیف زهره خالقی به چاپ رسیده، نام پدر او سید حسن ذکر شده) و همچنین سید نبودن مردم تاکستان، انتساب او به این منطقه نادرست است. چون قمر مدتی در قزوین سکونت داشته و یکی از دوستان و حامیان او به نام بحرینی که از ملاکین تاکستان بوده، وی را در جوانی مورد حمایت خود قرار داده، ممکن است این مسئله باعث ابراز چنین نظری شده باشد.

۳. قمری که خورشید شد، زبیده جهانگیری، با مقدمه‌ی اسماعیل جسیم، لوس آنجلس: شرکت کتاب، ۱۳۹۴، ص ۶

مقاله‌ای از قمر در روزنامه شفق سرخ - ۱۴ بهمن ۱۳۰۲

ستون آزاد برای مقاصد و نظریات دیگران

زن و موسیقی

حضرت آقای دشتی^۱، به همان نشانه که شرحی از عقاید خودم را به نظم نگاشته و خدمتتان ارسال داشتم درج نکردید، خواهشمندم این مقاله را که به نثر نوشته‌ام درج بفرمائید.

در شماره ۷۹ شفق سرخ به امضای علینقی وزیر در موضوع ایجاد مدرسه موسیقی اعلانی شده که در آن اعلان صاحب امضا، یعنی ایجادکننده آن مدرسه توضیح داده بودند که در آن مدرسه زنهای مسلمان را نخواهیم پذیرفت.

آقای دشتی تعجب می‌کنم از این که امثال حضرت عالی مردمان متفکر و طرفدار تجدید اوضاع ایران و آشنا با تمام قوانین مقدسه اسلام، این قبیل اعلانات را درج می‌فرمائید بدون آن که در ذیل اعلان، اعلان کننده را از اشتباهی که کرده است آگاه فرمائید.

آقای دشتی ما زنهای طهران هر چند هم به عقیده سرکار عالی نالایق باشیم، این قدر فهمیده‌ایم که قوانین مقدسه شریعت مطهر اسلام جز در بعضی از موارد، مانند جهاد و غیره، زن و مرد یکسان است. اگر موسیقی حرام است و در شریعت مقدس اسلام این عمل حرمت دارد، چه مردهای مسلمان و چه زنهای مسلمة بایستی از این عمل پرهیز نمایند. چه دلیل دارد که مردها مجازند که این صنعت را بیاموزند و زن‌ها از آموختن این صنعت لطیف محرومند. کجای قرآن نوشته شده است و از کدام حدیث شریف چنین فهمیده می‌شود که آموختن موسیقی برای مردها مباح و برای زن‌ها حرام است.

آقای دشتی اگر در مقابل این اظهارات من جوابی دارید مرقوم بفرمائید، شاید من اشتباه کرده‌ام. خیلی غریب است در مملکت ما هر شب در سالون گراند هتل برای مردها سینما است، تیاتر است، واریته^۲ است و هیچ آخوندی، هیچ پیشنمازی اعتراض نمی‌کند. همین که می‌شنوند در فلان خانه واقع شده، در گمنام‌ترین کوچه‌ها زن‌ها می‌خواهند برای خودشان سینمایی ترتیب بدهند بدون آن که یک نفر مرد هم در آن شرکت داشته باشد،

۱. علی دشتی مدیر روزنامه‌ی شفق سرخ

۲. نمایشی مرکب از کنسرت، تاتر و رقص

فوراً داد و فریاد عوام و خرافات پرست‌ها بلند می‌شود که اسلام رفت. یک نفر نیست که از این مردم پرسد که چطور شده است که سینما و تیاتر برای مردها مباح است و از تماشایی که مردها به سینما یا تیاتر می‌کنند، اسلام به جای دوری نمی‌رود ولی همین که زن‌های بدبخت در یک بیغوله‌ای خواستند از سینما تماشایی بکنند، یعنی از سینماهایی که برای برای تصفیۀ اخلاق آن‌ها بسیار مفید است، بدون آن که بگذارند در مجلسشان مردی وارد شود، فوراً داد و فریاد یک مشت مردم نفهم بلند می‌شود که اسلام از ایران پرواز کرد.

این که می‌گویم زن‌ها میل دارند سینما یا تیاتری را در یک مجلس بدون این که مردی در آن جا حضور داشته باشند ببینند، از ترسم است وگرنه شریعت مقدس اسلام به ما امر نفرموده که حتماً زن نباید در مجلسی حضور داشته باشد که در آن جا مرد نامحرمی یافت شود.

مگر بیست سال قبل نبود که متجاوز از ده هزار زن و مرد برای دیدن تعزیه در تکیۀ دولت جمع می‌شدند. در همین ایام، مگر همه‌ساله در ماه محرم و صفر زن و مرد برای شنیدن ذکر مصیبت حضرت خامس آل عبا (ع) در یک مجلس مجالست نمی‌کنند [۹] منتها وظیفۀ زن این است که روی و تمام اندامش را از مرد بپوشاند. ممکن است همین عمل را در تیاتر و سینماها به جا بیاورند. یعنی که در مجلس تیاتر و سینما، هم مرد حضور داشته باشد و هم زن، منتها زن‌ها رویشان را از مردها بپوشانند.

آقای دشتی، زن‌های ایران در عصر حاضر خیلی بدبخت‌تر از زن‌های ایام مظفرالدین شاه و ناصرالدین شاه و سایر سلاطین عصور گذشته هستند. به جهت آن که در ایام مظفرالدین شاه و ناصرالدین شاه و سایر سلاطین عصور گذشته، زن‌ها در تعزیه خانه و مجالس روضه با مرد در یک مجلس حضور به هم می‌رساندند و اجر اخروی می‌بردند و در عصر حاضر زن‌ها حتی بدون شرکت مردهای خود نمی‌توانند سینما یا تیاتر بروند. آقای دشتی اگر دلتنگ نشوید و به رفیق شما برنخورد، در آن وقتی که معین‌البکا تعزیه نشان می‌داد، کار [و] بار زن‌ها خیلی بهتر بود از این ایام که رفیق شاعر^۳ اپرا برای رستاخیز سلاطین ایران می‌سازد و اگر رفیق شاعر شما خیلی دلتنگ نشود، عرض می‌کنم که عرضه معین‌البکا خیلی بیشتر از رفیق شاعر شما بود. قمرالملوک

۳. میرزاده عشقی مقصود است.

شفق سرخ:

صحیح است، در کلیه احکام شرعی زن و مرد شریک یکدیگرند و اگر موسیقی حرام باشد، برای هر دو حرام است ولی از طرف دیگر، تعلیم موسیقی از طرف یک مرد به زن‌ها در جامعه ما چندان زیننده نیست و علاوه باید این نکته را ذکر کرد که فساد اخلاق مردها و جلالت^۴ بعضی از زن‌ها رفته‌رفته باعث این شده است که اجتماع زن و مرد ممنوع شود و شما زمان معین‌الباکا را ترجیح دهید. ولی منع زن‌ها از این که برای خود سینما بدهند، بدون شرکت مردها به کلی بی‌منطق است.

شفق سرخ، شماره ۸۱، شماره مسلسل ۲۰۷، یکشنبه ۱۴ بهمن ۱۳۰۲، ۲۷ جمادی‌الثانی ۱۳۴۲، ص ۴.

۲

پاسخ قمر به انتقادی که از او در یکی از روزنامه‌ها به چاپ رسیده بود - روزنامه اطلاعات، ۳۱ فروردین ۱۳۰۶

از لوايح وارده

بدبختی

اینجاست که در ایران هر وقت یک اصلی طرف توجه و دقت قرار گرفته است، در اطراف آن به قدری حشو و زواید اضافه می‌کنند و در فروع داخل می‌شوند تا پاک اصل موضوع از میان می‌رود.

یکی از جراید محترم در ضمن تنقید از اوضاع تجملی مملکت، این قسم صلاح دیده است که اسمی هم از من برده و تذکر بدهد که به وسیله حبس صوت من، یک کمپانی خارجه با سی تومان پول، چندین هزار صفحه یکی دو تومان فروخته و پول ملت به این وسیله به مصرف جنس تجملی (یعنی گرامافون) رسیده است.

بدو لازم است این نکته طرف توجه قرار گیرد که این ملت به چه طریق باید از آثار صاحبان فنون خود که زحمت کشیده و ابتکاری در بعضی رشته‌ها نموده‌اند استفاده کند؟ آن هم اگر فن مزبور، آواز و مصنفش هم یک نفر زن باشد!

چون در این مملکت، مجامع آزادی نبود که عامه بتوانند از یک موهبت الهی تمتع برند، موقعی که کمپانی گرامافون به طهران نماینده فرستاد، من حاضر شدم مجاناً - و نه

۴. بی‌خردی، سبکسری، سبکی کردن.